

Aleg 56

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie podwyższenia dotacyi stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 10. maja 1893 r. postanowił Wysoki Sejm utworzyć odrębny stały fundusz pożyczkowy dla przemysłu rolniczego, przeznaczając na ten cel fundusz „domestykalny“ i stanowiąc, że do nowo utworzonego funduszu pożyczkowego wpłynąć ma cały rozporządzalny kapitał funduszu domestykalnego tudzież wszelkie kwoty, jakie z tytułu należitości czynnych tego funduszu tak obecnych jak przyszłych na kapitał i odsetki wpływać będą. W myśl tejże uchwały a mianowicie jej ustępu trzeciego i czwartego przypadł Wydziałowi krajowemu obowiązek udzielania z nowo utworzonego funduszu po wysłuchaniu opinii krajowej Komisji dla spraw rolniczych pożyczek „na popieranie pożytecznych przedsięwzięć z zakresu przemysłu rolniczego“, oznaczania w każdym wypadku wysokości odsetek, jakie od pożyczki mają być opłacane, sposobu jej zabezpieczenia i terminu rat spłaty. Zarząd utworzonego funduszu oddał Wys. Sejm ustępem piątym swej uchwały Bankowi krajowemu, polecając Wydziałowi krajowemu ułożenie, po wysłuchaniu krajowej Komisji dla spraw rolniczych i Dyrekcyi Banku, regulaminu dla administracyi tym funduszem.

Jak o tem w właściwym czasie Wys. Sejmowi zdano sprawę, wynosił fundusz domestykalny oddany z początkiem roku 1894 Dyrekcyi Banku krajowego w zarząd i administrację, po spieniężeniu efektów stanowiących jego własność i po zlikwidowaniu jego należitości czynnych, gotówką sumę 139.926 zł. 62 ct. Suma ta wzrosła do chwili przedłożenia ostatniego półrocznego bilansu, przedłożonego Wydziałowi krajowemu przez Dyrekcyę Banku krajowego w d. 4. sierpnia 1898 r., za czas od 31. grudnia 1897 po 30. czerwca 1898, do kwoty 160.086 zł. 57 ct., a na wzrost ten złożyły się odsetki opłacane od pożyczek udzielanych z tego funduszu tudzież odsetki pobierane od gotówki funduszu ulokowanej w Banku krajowym. W dniu 30. czerwca 1898 wynosiła gotówka funduszu pożyczkowego ulokowana w Banku krajowym 26.490 zł., a po dzień wygotowania niniejszego sprawozdania zmalała wskutek podjęcia przyznanych pożyczek do kwoty 16.469 zł., pozostałych na wypłatę wydanych już przez Wydział krajowy, a do chwili wygotowania niniej-

szego sprawozdania niezrealizowanych, promes opiewających (w pięciu promesach) na sumę łączną 23.500 zł.

W obec tego stanu rzeczy, w obec wyczerpania kapitału zarodowego funduszu pożyczkowego, musiał Wydział krajowy, spełniając obowiązek zarządcy tego funduszu i wykonawcy uchwał Wysokiego Sejmu, obowiązany do czuwania nad tem, by uchwały Wysokiego Sejmu były nie co do formy tylko ale i co do intencji spełnione, zastanowić się nad tem: 1) jakie będzie miał wpływy fundusz pożyczkowy dla przemysłu rolniczego z chwilą wyczerpania jego kapitału złożonego w Banku krajowym, czyli, skoro będzie można udzielać zeń pożyczek w granicach wpływów własnych tego funduszu, wpływających tytułem rat zwrotnych w kapitale i tytułem należnych od pożyczek odsetek — i 2) czy w granicach tych wpływów działając, będzie mógł Wydział krajowy spełniać zadanie zakresłone mu przez Wysoki Sejm w chwili tworzenia stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego, zadanie: budzenia i popierania tego przemysłu w kraju, podnoszenia produkcji rolniczej, tworzenia nowych źródeł zarobku dla ludności włościańskiej.

Odpowiedź na te pytania wypaść musi ujemnie. Wpływy własne funduszu pożyczkowego wyniosą w ciągu roku 1899 wedle obliczenia zarządzającego funduszem Banku krajowego łączną sumę 27.468 zł. 15 ct. a złoży się na nią 67 rat w kapitale i odsetkach, które wpłyną od 31 pożyczek przypadających do spłaty w roku 1899. Fundusz pożyczkowy nie będzie tą sumą rozporządzał w ciągu roku w całości, ani nawet jej połową, raty bowiem wpływać będą w różnych terminach, które zapadają różnie, stósownie do terminów podjęcia pożyczki. Sumy więc, jakimi Wydział krajowy mógłby rozporządzać w celu udzielania pożyczek w roku 1899 musiałyby być bardzo drobne, nie odpowiadające potrzebom budzącego się przemysłu rolniczego.

Że szerokie koła rolnicze korzystają dziś z tego funduszu, że przy jego działaniu ożywił się znacznie ruch ku zakładaniu wskazanych miejscowymi warunkami przedsiębiorstw z zakresu przemysłu rolniczego i że wywołał powstanie przedsiębiorstw nowych, dotąd w kraju nie prowadzonych, że wreszcie pomoc kraju w formie pożyczek z funduszu pożyczkowego udzielana okazała się pożyteczną a kraju i jego funduszy na szwank nie narażającą — tego dowodzą cyfry, które poniżej przedkładamy, a które dają wierny obraz tych dodatnich skutków istnienia funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego i jego administracyi.

W pierwszym roku po utworzeniu funduszu pożyczkowego, to jest w ciągu roku 1895 przyznał Wydział krajowy pożyczek 5 w łącznej kwocie 24.000 zł., zrealizowano zaś z nich 4 pożyczki w łącznej kwocie 22.000 zł.

Już w roku następnym (1896), wydał Wydział krajowy 15 promes na pożyczki opiewające na łączną sumę 73.500 zł., z której zrealizowano 12 pożyczek o łącznej kwocie 64.500 zł., nie podjęto więc 3 pożyczek na 9.000 zł.

W roku 1897 wydano 17 promes na łączną sumę 28.700 zł., z których zrealizowano 9 pożyczek w łącznej kwocie 19.200 a nie podjęto dotąd 8 pożyczek na łączną kwotę 9.500 zł.

Wreszcie w trzech kwartałach r. 1898 wydano promes 14 na łączną sumę 90.500 zł., z których zrealizowano dotąd 8 pożyczek w kwocie łącznej 67.000 zł., nie zrealizowano zaś jeszcze 6 promes na łączną sumę 23.500 zł.

Ogółem tedy w 4 latach istnienia funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego:

Przyznano pożyczek . . .	51	w sumie	216.700 zł.
Nie podjęto z tych pożyczek	18	"	44.000 "
Wypłacono zatem pożyczek	33	"	172.700 zł.

Powyższe sumy rozdziela się na poszczególne gałęzie przemysłu rolniczego w następujący sposób:

I. Na cele mleczarstwa (dla spółek mleczarskich włościańskich, dworskich mleczarni i przedsiębiorstw mleczarskich większych) Wydział krajowy wydał promes

	25	opiewających na	47.700 zł.
z których zrealizowano	15	" "	38.700 "
nie podjęto	10	" "	9.000 zł.

Wysokość pożyczek w tym dziale przyznanych była następująca:

Dwie pożyczki po 8.000 zł., (obie podjęte). Trzy pożyczki po 3.000 zł., (wszystkie podjęte). Pięć pożyczek po 2.000 zł., (wszystkie podjęte). Dwie pożyczki po 1.500 zł., (obu nie podjęte). Jedna pożyczka na 1.200 zł., (podjęta). Pięć pożyczek po 1.000 zł., (z tych jedną podjęte, czterech nie zrealizowano). Jedna pożyczka na 600 zł. (podjęta). Pięć pożyczek po 500 zł., (jedną podjęte, czterech nie zrealizowano). Jedna pożyczka na 400 zł., (podjęta).

II. Na zakładanie fabryk rurek drenarskich Wydział krajowy wydał promes

	15	opiewających na	45.000 zł.
z których zrealizowano	10	" "	30.000 "
nie podjęto więc promes	5	" "	15.000 zł.

Wysokość pożyczek w tym dziale przyznanych przedstawia się, jak następuje:

Jedna pożyczka na 5.000 zł., (podjęta). Dwanaście pożyczek po 3.000 zł., (podjęte siedem a pięciu nie zrealizowano). Jedna pożyczka na 2.500 zł., (podjęta). Jedna pożyczka na 1.500 zł., (podjęta).

III. Na gorzelnie udzielił Wydział krajowy zgodnie z opinią krajowej Komisji dla spraw rolniczych jedną pożyczkę w kwocie 10.000 zł. a odmówił wszystkim innym prośbom o pożyczki na rozwój tej gałęzi przemysłu rolniczego w obecnym, iż krajowa Komisja rolnicza prośb tych nie zaleciła do uwzględnienia i powzięła zasadniczą uchwałę, przeciw udzielaniu pożyczek na popieranie tej gałęzi silnej i rozwiniętej krajowego przemysłu rolniczego.

IV. Na rekonstrukcję młynów rolniczych przyznano i wypłacono dwie pożyczki, każda po 10.000 zł., razem przeto 20.000 zł.

V. Na założenie fabryk krochmalu i syropu krochmalowego przyznano i wypłacono 3 pożyczki w łącznej sumie 60.000 zł.

Jedna pożyczka wynosiła tu 30.000 zł., jedna 20.000 zł., jedna 10.000 zł., razem przeto jak wyżej 60.000 zł.

IV. Na cele różne inne wydał Wydział krajowy:

promes	5	opiewających na	34.000 zł.
z których zrealizowano	2	opiewające na	14.000 "
nie podjęto więc promes	3	" "	20.000 zł.

Wysokość pożyczek w tym dziale przedstawia się: jedna pożyczka na 15.000 zł., (nie podjęta); jedna pożyczka na 8.000 zł., (podjęta); jedna pożyczka na 6.000 zł., (podjęta); jedna pożyczka na 3.000 zł., (nie podjęta); jedna pożyczka na 2.000 zł., (nie podjęta).

Pożyczki podjęte w tym dziale udzielone były: jedna na eksploatację torfowisk, jedna na założenie fabryki lasek leszczynowych do klarowania piwa.

Cyfry powyżej przedstawione ujęte w jedno zestawienie przedstawiają się:

I. Na mleczarstwo	wyd. promes	25	na sumę	47.700 zł.	zrealiz.	15	na	38.700 zł.
II. Na fabryki drenów	"	"	"	45.000	"	"	"	30.000
III. Na gorzelnie	"	"	"	10.000	"	"	"	10.000
IV. Na rekonstr. młynów	"	"	"	20.000	"	"	"	20.000
V. Na krochmalarnie	"	"	"	60.000	"	"	"	60.000
VI. Na inne cele	"	"	"	34.000	"	"	"	14.000
Razem	"	"	"	216.700 zł.	"	"	"	33 na 172.700 zł.

Nie zrealizowano promes 18 na sumę 44.000 zł.

Trzydzieści trzy zatem przedsiębiorstw powstało przy pomocy funduszu pożyczkowego *) a fakt, iż dotąd raty zapadłe od pożyczek wpływają jak najregularniej, że fundusz pożyczkowy udzielił tylko w 2 wypadkach prolongaty w spłacie kapitału za opłatą jednak odsetek należnych a w ani jednym wypadku nie był zmuszonym przymusowo ściągać swych należności, świadczy, iż pomoc udzielona była racjonalnie i żywotnym przedsiębiorstwom, które — jest wszelka nadzieja — nie narażą kraju na stratę. Wszystkie powyższe pożyczki udzielone były za należytem zabezpieczeniem tak, że, gdyby nawet przyszło kiedy do przymusowego ściągnięcia której z pożyczek, nie można się obawiać strat dla funduszu pożyczkowego, który ma dla swych pretensyi pewne i dostateczne pokrycia. Fundusz zatem, działając skromnymi środkami, dość nadmienić, że przeciętna pożyczka obliczona przy ogólnej sumie wypłaconych pożyczek: 172.700 zł. trzydziestu trzem przedsiębiorstwom wynosi zaledwo 5.233 zł. 33 ct., spełniał dotąd zakresłone mu przez Wysoki Sejm zadanie skutecznie; był użytecznym sprawie niewątpliwie żywotnej i dobrej, popierając zgodnie z podjętą przez Wys. Sejm w Jego uchwałach akcją rozwój mleczarstwa, stwarzając możność i warunki żywszej akcji drenowania, popierając w miarę możności i inne — po części nowe, jak krochmalarnie — gałęzie przemysłu rolniczego. To jeden pozytywny a najważniejszy wynik powyższego zestawienia. Drugim jest fakt wypływający z chronologicznego zestawienia udzielonych pożyczek, iż ruch ku tworzeniu przedsiębiorstw przemysłu rolniczego wzrasta się statecznie i stale, gdy bowiem w r. 1895 było tylko 5 podań o pożyczki, które uznano za zasługujące na uwzględnienie, to w roku 1896 liczba takich prośb wzrosła do 15, w r. 1897 wynosiła 17, a w roku bieżącym wynosi już 14, przyczem nadmienić należy, że zaoпинiowania przez krajową Komisję dla spraw rolniczych oczekują 4 prośby o pożyczki, wniesione jeszcze przed upływem trzeciego kwartału b. r. a na uwzględnienie zasługujące, że więc powyższa liczba zgłoszeń wzrośnie do 18, w ciągu trzech kwartałów b. r. Obok tego statecznego wzrostu liczby powstających w zakresie przemysłu rolniczego przedsiębiorstw, słusznie szukających poparcia w formie nisko oprocentowanej pożyczki z utworzonego przez Wysoki Sejm funduszu pożyczkowego, dają powyższe cyfry możność stwierdzenia jeszcze jednego objawu nieobojętnego dla kwestyi powyżej postawionej, dowodzą mianowicie dążności do tworzenia przedsiębiorstw przemysłu rolniczego o większym zakresie, wymagających zatem znacznie-szego kapitału zakładowego i obrotowego, na który, w obec dzisiejszego położenia rolnictwa, trudno się zdobyć właścicielom ziemskim bez wydatnej pomocy i poparcia ze strony kraju. Wymownie stwierdza istnienie tego objawu fakt, iż w roku 1898 cztery tylko przyznane pożyczki dały sumę 75.000 zł., sumę, która w przeszło w trójnasób przewyższa sumę udzielonych w ciągu roku 1895 pięciu pożyczek a pra-

*) Wykazana w powyższym wykazie liczba niezrealizowanych promes 18 na sumę 44.000 zł. nie obciąża dziś funduszu, niezrealizowane bowiem w ciągu roku od wydania promesy gasną i nie mogą być zrealizowane. Obecnie jest tylko 6 promes wydanych w ciągu r. 1898 do zrealizowania a opiewają one, jak wyżej nadmieniono, na łączną sumę 23.500 złr.

wie o 10.000 zł. jest wyższą od sumy wypłaconych w całym roku 1896 pożyczek. Objaw to tem więcej godny zaznaczenia, że przy udzieleniu tych właśnie czterech pożyczek tak znaczną stanowiących kwotę, oba czynniki powołane, tak krajowa Komisya dla spraw rolniczych, jak Wydział krajowy, pilną zwracają uwagę na stan zasobów funduszu pożyczkowego i że przyznane pożyczki znacznie bardzo różniły się co do wysokości kwot od sum, jakich żądano w podaniach o pożyczki.

Wszystkie te wyniki dotychczasowej działalności, rozwiniętej przy pomocy funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego, to tyleż powodów, dla których odpowiedzieć trzeba przecząco na powyżej postawione pytanie: czy przy ograniczeniu funduszu na jego własne wpływy w szeregu najbliższych lat będzie ten fundusz mógł sprostać zadaniom, jakie mu Wysoki Sejm zakreslił, tworząc go. Ograniczony w r 1899 do kwoty 27.468 zł. 15 ct., która to kwota wpływać będzie stopniowo — jak to już podniesiono — mógłby Wydział krajowy udzielać z funduszu tego tylko bardzo nie wielkiej liczby pożyczek, których ilość nie stałaby w żadnym stosunku do potrzeb kraju, a to pod grozą wyczerpania całej w danej chwili gotówki, będącej do rozporządzenia, i zamknięcia działalności funduszu na szereg cały miesięcy. Fundusz ten stałby się z natury rzeczy źródłem pomocy jedynie dla bardzo małej liczby przedsiębiorstw a czynniki, powołane do orzekania o przyznaniu pożyczek, znalazłyby się w położeniu nader trudnem, nie mogąc wedle zasad słuszności, oceniać podań wnoszonych. Następstwem tego byłoby, iż fundusz nie mógłby skutecznie popierać ruchu obudzonego wśród rolników ku tworzeniu przedsiębiorstw przemysłu rolniczego, co znowu mogłoby ruch ten, będący w zaczątku, zupełnie stłumić ze szkodą krajowego rolnictwa i jego rozwoju. Stan ten byłby zdaniem Wydziału krajowego tem niewłaściwszy, iż nie byłby przejściowym, fundusz bowiem, z którego udzielone pożyczki przynoszą tylko 3%, rośnie bardzo wolno, wpływy więc najbliższych lat kilku nie o wiele będą przewyższać sumę wpływów w roku 1899 spodziewanych.

W obec tego Wydział krajowy postanowił w poczuciu tego, iż odpowiadać to będzie intencyom, jakie Wys. Sejm ożywiały przy tworzeniu funduszu pożyczkowego i dobrze zrozumianemu interesowi rolnictwa w kraju, przedłożyć Wys. Sejmowi wniosek podwyższenia dotacyi tego funduszu a licząc się z obecnym stanem finansów kraju, podwyższenie to proponuje w jak najskromniejszych granicach, pragnąc jedynie nie dopuścić do zastoju w działalności rozpoczętej, a nie dążąc do nadmiernego, dzisiejszym zasobom funduszu krajowego nieodpowiadającego, jej rozszerzenia.

Z tego stanowiska wychodząc, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi wniosek podwyższenia dotacyi tylko o 90.000 zł., to jest, o sumę potrzebną dla zaokrąglenia funduszu do kwoty 250.000, a rozkłada tę dotacyę na 3 lata, począwszy od r. 1899 celem zapewnienia funduszowi w tym okresie czasu, zanim jego wpływy wskutek zwiększenia dotacyi wzrosną odpowiednio, kwoty rocznej 60.000 zł. przeszło, której potrzebuje dla skutecznego oddziaływania na rozwój przemysłu rolniczego w kraju przez popieranie takich przedsiębiorstw przemysłu rolniczego, któreby bez pomocy pożyczek z tego funduszu nie mogły należycie się rozwijać, w obec których pomoc i poparcie kraju okazują się nieodzownie potrzebnymi. Dla wyraźnego zaznaczenia tego stanowiska ze względu na zasady przyznawania pożyczek z tego funduszu w przyszłości przedkłada Wydział krajowy w punkcie 4. wniosku rezolucyę mającą stanowić obowiązującą dyrektywę w rozdawnictwie pożyczek.

Opierając się na powyższym wywodzie, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego o podwyższeniu dotacyi stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego do wiadomości;

2. Sejm uchwała podwyższenie dotacyi stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego po nad dotacyę, przyznaną temu funduszowi uchwałą z dnia 10. maja 1893 r., o kwotę 90.000 zł. płatną w trzech ratach rocznych od r. 1899;

3. Sejm wstawia w Rubr. XV. budżetu wydatków funduszu krajowego na r. 1899 kwotę 30.000 zł. tytułem pierwszej raty dotacyi dla stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego.

4. Z funduszu w ten sposób dotowanego winien Wydział krajowy w przyszłości udzielać pożyczek jedynie na przedsiębiorstwa tych gałęzi przemysłu rolniczego, któreby nie mogły bez pomocy pożyczki przyjść do skutku i należycie się rozwijać a których powstanie jest dla podniesienia dobrobytu kraju pożądane.

Z Rady Wydziału krajowego

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 5. października 1898.

Marszałek krajowy:

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

St. Brykczyński, w. r.

Zastępca Członka Wydziału kraj.